

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1996, sp. zn. Stn 2/96, ECLI:CZ:NS:1996:STN.2.1996.1

Číslo: 35/1996

Právní věta: O přípustnosti vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř. rozhoduje krajský soud v senátu složeném z předsedy a dvou soudců (§ 12 odst. 3 písm. b) zák. č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Pokud je usnesení podle § 380 odst. 1 tr. ř. přijato krajským soudem v jiném složení senátu, jde o takovou vadu řízení, pro kterou je nutné v řízení o stížnosti usnesení podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušit a uložit krajskému soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl ve správném složení senátu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.10.1996

Spisová značka: Stn 2/96

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Vydání do ciziny

Předpisy: 335/1991 Sb. § 12 odst. 3 písm. a)

§ 12 odst. 3 písm. b) 141/1961 Sb. § 141

§ 149 odst. 1 písm. b)

§ 380 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 35/1996 sb. rozh.

O přípustnosti vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř. rozhoduje krajský soud v senátu složeném z předsedy a dvou soudců (§ 12 odst. 3 písm. b) zák. č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Pokud je usnesení podle § 380 odst. 1 tr. ř. přijato krajským soudem v jiném složení senátu, jde o takovou vadu řízení, pro kterou je nutné v řízení o stížnosti usnesení podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušit a uložit krajskému soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl ve správném složení senátu.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky, [Stn 2/96](#))

Z odůvodnění:

Ministerstvo spravedlnosti ČR získalo v rámci plnění svých úkolů poznatek o nejednotném postupu krajských soudů při rozhodování o přípustnosti vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř. v otázce složení senátu a taktéž o nejednotném stanovisku Vrchního soudu v Praze v otázce významu vady řízení spočívající v rozhodování v nesprávném složení senátu. Jedná se konkrétně o usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 10. 8. 1995 sp. zn. 1 Nt 9/95 a Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 1995 sp. zn. 4 Nt 439/95, které rozhodovaly o přípustnosti vydání podle § 380 odst. 1 tr. ř. v senátu složeném z předsedy a dvou soudců. V obou případech bylo v usneseních Vrchního soudu v Praze, který rozhodoval o stížnostech podaných obviněnými, konstatováno nesprávné složení senátu, když namísto ve složení ze soudce a dvou přísedících rozhodovaly oba soudy v senátu složeném z předsedy a dvou soudců. V jednom případě ale Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 27. 9. 1995 sp. zn. 5 To 66/95 nesprávné složení senátu označuje za podstatnou vadu řízení, v případě druhém v usnesení ze dne 19. 10. 1995 sp. zn. 4 To 113/95 je stejné pochybení deklarováno jako vada řízení, která nemohla mít vliv na správnost rozhodnutí.

Ministr spravedlnosti dal proto podle § 21 odst. 3 zák. č. 436/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, předsedovi Nejvyššího soudu podnět k zaujetí stanoviska ke sjednocení výkladu těchto právních otázek.

Předseda Nejvyššího soudu na podkladě tohoto podnětu podle § 29 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a čl. 31 odst. 1 písm. e) Jednacího řádu Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995 navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko ke správnému a jednotnému výkladu ustanovení § 380 odst. 1 tr. ř. a § 12 odst. 3 písm. a), b) zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákona o soudech a soudcích).

O vyjádření k posuzovaným otázkám požádal předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu Ministerstvo spravedlnosti ČR, Nejvyšší státní zastupitelství, Vrchní soudy v Praze a v Olomouci, katedry trestního práva právnických fakult Univerzity Karlovy a Masarykovy univerzity.

Ministerstvo spravedlnosti ČR a Nejvyšší státní zastupitelství vyslovily názor, podle kterého rozhoduje krajský soud o přípustnosti vydání do ciziny v senátu složeném z předsedy a dvou soudců. Pokud rozhodne v jiném složení senátu, nejde o vadu řízení, která by byla důvodem pro zrušení usnesení v řízení o stížnosti.

Ostatní dotázané orgány a školy se přiklonily k opačnému názoru. Pokud jde o otázku složení senátu, argumentovaly tím, že současná právní úprava jiný závěr, než že rozhoduje předseda senátu a dva přísedící, neumožňuje. Jde totiž o rozhodování krajského soudu v prvním stupni v trestní věci. Většina ze zastánců tohoto názoru se však domnívá, že účast občanů na tomto rozhodování není účelná a že by bylo vhodné změnit zákonnou úpravu tak, aby o přípustnosti vydání do ciziny nadále rozhodoval krajský soud v senátu složeném z předsedy a dvou soudců ve smyslu ustanovení § 12 odst. 3 písm. b) zákona o soudech a soudcích.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu přihlédlo k uvedeným vyjádřením a při zaujetí stanoviska vycházelo z těchto úvah:

Podle § 380 odst. 1 tr. ř. po skončení předběžného šetření rozhodne na návrh státního zástupce krajský soud, v jehož obvodu osoba, o jejíž vydání jde, má pobyt nebo byla postižena, zda je vydání přípustné a po právní moci rozhodnutí věc předloží Ministerstvu spravedlnosti.

Zmíněné ustanovení je obsaženo v hlavě dvacáté čtvrté trestního řádu, která pojednává o právním styku s cizinou a svěřuje rozhodnutí o přípustnosti vydání osoby cizímu státu do věcné působnosti krajského soudu.

Podle § 12 odst. 2 zákona o soudech a soudcích krajský soud rozhoduje v senátech, samosoudci rozhodují v případech stanovených zákonem o řízení před soudy. Rozhodnutí podle § 380 odst. 1 tr. ř. tedy činí krajský soud v senátě.

Podle § 12 odst. 3 písm. a) zákona o soudech a soudcích se senáty krajského soudu skládají ze soudce a dvou přísedících, jestliže rozhodují jako soudy prvního stupně v trestních věcech. Podle odst. 3 písm. b) téhož ustanovení se senáty skládají z předsedy a dvou soudců v ostatních případech. V ustanovení § 4 odst. 1 větě druhé cit. zákona se uvádí, že zákony o řízení před soudy stanoví, ve kterých věcech se zúčastňují na rozhodování přísedící. Trestní řád však v žádném ustanovení účast přísedících na rozhodování v určitých věcech nestanoví.

Podstata zkoumaného problému je tedy zejména v zodpovězení otázky, o jaký způsob rozhodování krajského soudu v tomto případě jde. Zda jde o rozhodnutí krajského soudu jako soudu prvního stupně v trestní věci podle § 12 odst. 3 písm. a) zákona o soudech a soudcích, nebo zda jde o jeden z případů ostatních ve smyslu ustanovení § 12 odst. 3 písm. b) citovaného zákona. Nejvyšší soud je však toho názoru, že při řešení daného problému je třeba také vycházet důsledně z historického vývoje trestního práva procesního, jakož i z významu ústavní zásady účasti občanů na rozhodování soudu vyjádřené čl. 94 odst. 2 Ústavy (č. 1/1993 Sb.).

Není sporu o tom, že po změně trestního řádu v roce 1993 (zák. č. 292/1993 Sb.), kdy byla stanovena možnost podat proti rozhodnutí podle § 380 odst. 1 tr. ř. o přípustnosti vydání do ciziny stížnost (§ 380 odst. 2 tr. ř.), která před tím povolena nebyla, je rozhodování podle citovaného ustanovení rozhodováním krajského soudu v prvním stupni. Tato skutečnost však nemůže mít takový význam, jaký jí přikládaly senáty Vrchního soudu v Praze v citovaných rozhodnutích.

V posuzovaném případě jde o rozhodování podle hlavy dvacáté čtvrté nazvané Právní styk s cizinou, která je zařazena v části čtvrté pod názvem Některé úkony souvisící s trestním řízením. Z uvedeného názvu je patrné, že zákon toto řízení nepovažuje za vlastní trestní řízení, tedy jinak řečeno za řízení v trestních věcech. Tomu ostatně napovídá i skutečnost, že vlastní trestní stíhání v takových věcech se vede v cizině, nikoli v České republice.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu má proto za to, že rozhodování o přípustnosti vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř. nelze považovat za rozhodování v trestní věci ve smyslu § 12 odst. 3 písm. a) zákona o soudech a soudcích. Na tom nemůže nic měnit skutečnost, že označení „věc“, případně „trestní věc“ je užito v řadě ustanovení trestního řádu včetně oddílu třetího a čtvrtého, hlavy dvacáté čtvrté – právní styk s cizinou. Pro tento závěr však svědčí i další právní skutečnosti.

Trestní řád obsahuje jen jedno ustanovení, které výslovně stanoví, že v určitém okruhu věcí rozhoduje krajský soud v prvním stupni. Jde o ustanovení § 17 tr. ř., které vymezuje jeho věcnou příslušnost k projednávání trestných činů a je rozhodující i pro věcnou příslušnost k rozhodování o trestných činech všech soudů soudní soustavy. Dále trestní řád obsahuje několik ustanovení, která svěřují rozhodování krajskému soudu, aniž uvádí, že rozhoduje v prvním stupni, avšak nejde o případy, kdy by rozhodoval v procesním stadiu rozhodování o řádném opravném prostředku, tedy jednoznačně nejde o rozhodování v druhém stupni.

Pokud jde o ustanovení § 17 tr. ř., je jím stanovena věcná příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně tak, že tento soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, anebo pokud je za ně možno uložit výjimečný trest. O trestném činu teroru, záškodnictví, sabotáže a o trestných činech podle zákona na ochranu míru koná v prvním stupni řízení krajský soud i tehdy, je-li dolní hranice trestu nižší.

Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu je v ustanovení § 12 odst. 3 písm. a) zákona o soudech a soudcích rozhodováním krajského soudu v trestních věcech míněno právě rozhodování krajského soudu v případech, kdy je jeho věcná příslušnost založena ustanovením § 17 tr. ř. Rozhodování o trestném činu, pachateli a trestu i ochranném opatření je vlastním předmětem trestního řízení. Je jím plněn účel trestního řádu uvedený v jeho § 1 odst. 1 - upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni. V takovém řízení se také mohou plně uplatnit přisedící a jejich účast může být přínosem pro spravedlivé rozhodnutí věci. Pouze při rozhodování, kdy se řeší otázky skutkové a otázky související s výběrem spravedlivého trestu, popř. i ochranného opatření, má podle názoru Nejvyššího soudu opodstatnění realizace ústavní zásady o účasti občanů na rozhodování soudu.

Naproti tomu v dalších případech, kdy je trestním řádem svěřeno rozhodování krajským soudům a nejde přitom o rozhodování ve druhém stupni, nejsou posuzovány otázky, při jejichž řešení by se mohli občané dostatečně uplatnit, a jejich účast by ani nebyla účelná. Jde o rozhodování ve sporech o příslušnost podle § 24 tr. ř. a o odnětí a prikázání věci podle § 25 tr. ř., je-li krajský soud soudem, který je soudům, o něž jde, soudem nejbližší nadřízeným, a dále o rozhodování v řízení podle hlavy dvacáté čtvrté trestního řádu o právním styku s cizinou, a to konkrétně podle ustanovení § 378 odst. 4 tr. ř. (přízpůsobení vlastního rozsudku výhradě cizího státu při vyžádání z ciziny) a § 380 odst. 1 tr. ř. (přípustnost vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř.). U všech těchto řízení výrazně převládá při rozhodování řešení právních otázek nad otázkami skutkovými. Přitom jde o otázky spojené zejména u řízení podle hlavy dvacáté čtvrté trestního řádu s právní problematikou velice specializovanou.

Toto rozhodování krajského soudu je proto podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu nutno považovat za ostatní případy rozhodování ve smyslu ustanovení § 12 odst. 3 písm. b) zákona o soudech a soudcích, a to přesto, že ve věcech právního styku s cizinou jde o rozhodování tohoto soudu z hlediska procesního stadia jednoznačně o rozhodnutí v prvním stupni.

Takto je také chápáno popsané rozhodování ve všech dosud publikovaných komentářích k trestnímu řádu z roku 1961, v nichž se ve vysvětlivkách k příslušným citovaným ustanovením uvádí, že v těchto případech rozhoduje krajský soud v senátě složeném z předsedy a dvou soudců. Stejně tak byla uvedená problematika vysvětlována v soudní praxi.

Pochybnosti vyvstaly, a to právě jen u rozhodování o přípustnosti vydání do ciziny podle § 380 odst. 1 tr. ř., až po změně trestního řádu v roce 1993 (zák. č. 292/1993 Sb.), kdy byla stanovena možnost podat proti tomuto rozhodnutí stížnost (§ 380 odst. 2 tr. ř.), která před tím povolena nebyla.

Skutečnost, že trestní řád nově stanovil možnost napadnout určité rozhodnutí řádným opravným prostředkem, však neznamená, že by bylo nutno tuto dosavadní soudní praxi měnit. Ustanovení § 12 odst. 3 písm. a), b) zákona o soudech a soudcích upravilo důležitou otázku účasti občanů v rozhodování soudů, pokud jde o rozhodování u krajského soudu, před touto změnou tak, že byl jednoznačně vyjádřen princip, že taková účast bude mít místo jen v řízení, kdy jde o rozhodování ve věci samé. Samotné zavedení řádného opravného prostředku jiným právním předpisem povahu rozhodování o přípustnosti vydání obviněného do ciziny z hlediska vhodnosti účasti občanů na rozhodování nezměnilo. Jde o rozhodování, které stále patří svou povahou i významem mezi ostatní případy, kdy krajský soud rozhoduje ve složení senátu složeného z profesionálních soudců.

Podstatou tohoto řízení je přezkoumání, zda čin, pro nějž je konkrétní osoba stíhána, nebo za který již byla pravomocně odsouzena, je trestný podle práva obou států (dožadujícího i dožádaného), zda jeho trestnost nezanikla, včetně dalších v zákoně, častěji však v mezinárodní smlouvě uvedených právních podmínkách, a poté vydání usnesení, zda vydání je přípustné či nikoli. To vyžaduje odborné právníkové vzdělání, které soudci mají, ale přisedícím se ho v naprosté většině nedostává. Bylo by tudíž nelogické, aby zákonodárce pouhým zavedením institutu stížnosti do ustanovení § 380 tr. ř. měl

v úmyslu změnit předchozí dlouholetou rozhodovací praxi u tohoto institutu.

O přípustnosti vydání osoby podle § 380 odst. 1 tr. ř. proto i po zavedení stížnosti proti tomuto rozhodnutí zákonem č. 292/1993 Sb. krajský soud rozhoduje v senátu složeném z předsedy a dvou soudců.

Pokud o přípustnosti vydání krajský soud rozhodne v jiném složení senátu, než vyplývá z ustanovení § 12 odst. 3 písm. b) zákona o soudech a soudcích, je třeba na tento nedostatek pohlížet jako na vadu řízení, která je důvodem pro zrušení tohoto rozhodnutí. Podle § 145 odst. 1 tr. ř. lze sice usnesení napadnout, pokud jde o procesní vady, jen pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení. Stížnostní důvody zde uvedené jsou možností napadát vady řízení výrazně užší než u odvolání, neboť na rozdíl od odvolání není charakter vad určen jejich závažností (srovnej § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř.), ale přímo jejich způsobilostí vyvolat nesprávnost výroku usnesení. Z povahy věci však plyne, že vada záleží v nesprávném složení senátu má takový význam pro přijímání rozhodnutí soudu, že usnesení, které bylo v takovém řízení přijato, nemůže v žádném případě obstát.

V této souvislosti je nutné poukázat na čl. 94 odst. 1 Ústavy České republiky (č. 1/1993 Sb.), ve kterém je uvedeno, že zákon stanoví případy, kdy soudci rozhodují v senátu a jaké je jeho složení. Již zmiňované ustanovení § 12 odst. 3 zákona o soudech a soudcích v návaznosti na výše uvedené znění Ústavy stanovilo, kdy a v jakém složení senátu krajský soud rozhoduje, což je náležitost pro to které řízení zásadní a nezměnitelná. V neposlední řadě je nutné konstatovat čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.), která je součástí ústavního pořádku České republiky, v němž je zakotven princip, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Tato zásada se opakuje i v ustanovení § 7 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

Ze všeho, co zde bylo uvedeno, vyplývá, že takové usnesení o přípustnosti vydání, které je vydáno senátem krajského soudu, jehož složení není v souladu se zákonem, odporuje výše citovaným ústavním principům a na jeho základě nelze realizovat natolik závažný a významný institut, jako je vydání osoby k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu cizímu státu. Takovou podstatnou vadu řízení nemůže napravit svým rozhodnutím ani nadřízený soud rozhodující ve věci na podkladě podané stížnosti. V takovém případě napadené usnesení zruší a věc vrátí krajskému soudu k novému projednání a rozhodnutí.